

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks zobowiązań z dnia 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami)

Art. 158 § 2. Okoliczność, że kierowca zgodził się na dalszą jazdę, będąc po innej jeździe w stanie przemęczenia, i w czasie tej jazdy spowodował wypadek prowadząc wóz sprzecznie z obowiązującymi w ruchu drogowym przepisami, pozwala na przyjęcie w procesie regresowym właściciela samochodu przeciwko kierowcy, że właściciel samochodu, kierując kierowcę do dalszej jazdy w stanie przemęczenia, przyczynił się do wyrządzenia szkody (23 IX 1960 — 4 CR 934/59).

Art. 158 § 2, 136 i 137 § 1. W przypadku gdy pracownik dopuszcza się czynu niedozwolonego wspólnie ze swym zwierzchnikiem, reprezentującym wobec niego pracodawcę, nie może powoływać się na art. 158 § 2 k.z., takie bowiem działanie pracownika nosi cechy współsprawstwa i rodzi po stronie obu sprawców solidarną odpowiedzialność za szkodę (3 V 1960 — 1 CR 145/59).

Art. 239. Pracodawca, dowiedziawszy się od kierownika sklepu o nieuczciwości ekspedientki, powinien niezwłocznie przeprowadzić w sklepie remanent w celu ustalenia wysokości powstałej stąd szkody i to niezależnie od tego, czy kierownik sklepu tego żądał. W takiej sytuacji, gdy ekspedientka została skazana za dokonywanie systematycznych kradzieży towarów i gotówki ze sklepu o określonej ogólnej wartości mniejszej aniżeli wynosi powstałe w sklepie manko, zwolnienie kierownika sklepu od odpowiedzialności za całą szkodę może nastąpić, jeżeli sąd w wyniku oceny całokształtu okoliczności sprawy przyjdzie do wniosku, że istnieją podstawy do domniemania faktycznego, że pracownik spowodował większą szkodę niż mu przypisał sąd karny (2 IX 1960 — 3 CR 101/60).

Art. 239. Powoływanie się pracownika materialnie odpowiedzialnego na brak kwalifikacji dopiero po ujawnieniu manka nie może stanowić okoliczności nawet częściowo go ekskulpującej, jeżeli przy objęciu stanowiska związanego z materialną odpowiedzialnością miał on choćby w ogólnych zarysach świadomość tego, jakie obowiązki na siebie przyjmuje (2 VI 1960 — 4 CR 581/59).

Prawo o aktach stanu cywilnego z dnia 25 IX 1945 r. (Dz. U. nr 48, poz. 272)

Art. 25. Twierdzenia powoda, że nie złożył przed urzędnikiem stanu cywilnego oświadczenia o uznaniu dziecka, a złożył oświadczenie innej treści, że więc sporządzony akt uznania nie odpowiada rzeczywistości, uzasadniają żądanie unieważnienia aktu uznania i sprostowania aktu urodzenia dziecka przez wykreślenie wzmianki o uznaniu. Żądanie takie podlega rozpoznaniu w trybie postępowania niespornego przed sądem powiatowym miejsca sporządzenia aktu urodzenia dziecka (21 IV 1960 — 4 CR 480/59).

Dekret z dnia 29 sierpnia 1945 r. w sprawie postępowania o ubezwłasnowolnienie (Dz. U. nr 40, poz. 225 wraz ze zmianami)

Art. 12. Art. 12 dekretu z dnia 29 VIII 1945 r. należy rozumieć w ten sposób, że sąd nie może wbrew opinii biegłego lekarza przyjąć istnienia choroby psychicz-

nej na podstawie innych dowodów lub własnych wiadomości specjalnych. Art. 12 dekretu jest przepisem szczególnym, mającym na celu wzmocnioną ochronę osób. przeciwko którym toczy się postępowanie o ubezwłasnowolnienie (19 XI 1960 — 2 CR 559/59).

Prawo spadkowe z dnia 8 X 1946 r. (Dz. U. nr 60, poz. 328 wraz ze zmianami)

Art. 81. Spadkodawca, chcąc sporządzić testament z art. 81 § 2 pr. spadk., musi umieć czytać, gdyż w przeciwnym razie nie mógłby złożyć notariuszowi przy włączeniu testamentu oświadczenia, że testament ten, napisany przez inną osobę, jest jego testamentem (6 VI 1959 — i 1 CR 385/59).

Prawo rzeczowe z dnia 11 X 1946 r. (Dz. U. nr 57, poz. 319)

Art. 44 § 1. Umowa sprzedaży oparta na nieważnej podstawie jest nieważna z mocy art. 44 § 1 pr. rzecz. i nie wymaga odrębnego unieważnienia. Wystarczy powództwo o ustalenie prawa własności nieruchomości, które jest z mocy art. 3 k.p.c. dopuszczalne (19 X 1960 4 CR 926/59).

Rozporządzenie z dnia 6 XI 1946 r. o ogólnych przepisach dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. nr 62, poz. 344)

Art. 1. Pracodawca, który nie dostarcza pracownikowi właściwych narzędzi pracy, nie może przerzucać na pracownika odpowiedzialności za wypadek przy pracy spowodowany przez to, że pracownik, pozbawiony właściwych narzędzi i mając do wyboru kilka sposobów wykonywania swej pracy, wybierze sposób dla siebie najdogodniejszy, choćby obiektywnie stwarzał on większe niebezpieczeństwo wypadku (3 V 1960 — 1 CR 24/60).

Przepisy ogólne prawa cywilnego z dnia 18 VII 1960 r. (Dz. U. nr 34, poz. 311)

Art. 3. Odmowa zasądzenia uzasadnionych prawnie roszczeń z powołaniem się na naruszenie zasad współżycia społecznego (art. 3 p.o.p.c.) jest dopuszczalna wtedy tylko, gdy samo domaganie się realizacji roszczeń te zasady narusza i gdy nadto łączy się z pokrzywdzeniem dłużnika, gdy więc spełnienie przez dłużnika roszczeń wierzyciela, choć zgodnych z prawem, w danych okolicznościach krzywdziłoby dłużnika (20 VI 1960 — 4 CR 666/59).

Art. 3. Gdy pracodawca wypowiada umowę o pracę pracownikowi natychmiast po przywróceniu go do pracy na podstawie prawomocnego wyroku jedynie w celu szykanowania pracownika, wymaga w sprawie wyjaśnienia, czy w postępowaniu pracodawcy nie mieści się nadużycie przysługującego mu prawa, które koliduje z zasadami współżycia społecznego w Polsce Ludowej i które uzasadniałoby roszczenie pracownika o ponowne przywrócenie go do pracy (29 IX 1960 — 3 CR 541/60).

Art. 108. Według art. 276 k.z. bieg przedawnienia w wypadku „gdy wymagalność zależy od woli wierzyciela” rozpoczynał się od dnia, „w którym wierzyciel mógł wolę wyrazić”.

Jakkolwiek przepis art. 108 p.o.p.c. nie zawiera ścisłego odpowiednika powyższej części art. 276 k.z., to jednak nadal trzeba stosować w drodze wykładni te same zasady, gdyż odpowiada to niewątpliwie intencji ustawodawcy. Stanowisko odmienne przekreślałoby cel instytucji przedawnienia i umożliwiłoby dochodzenie wierzytelności w niektórych wypadkach teoretycznie nawet po kilkudziesięciu, czy setkach lat. Chodzi tu w istocie o zastosowanie starej zasady, że „toties praescribitur actioni nondum natae, quoties nativitas est in potestate creditoris” (1 VI 1960 — 3 CR 138/60).

Art. 10. Nie jest marnotrawstwem — w rozumieniu art. 10 p.o.p.c. — ani złe gospodarowanie, ani podejmowanie niekorzystnych lub zbyt ryzykownych przed-

sięwzięć majątkowych. Marnotrawstwo jest postawą psychiczną polegającą na lekkomyślnym ustosunkowaniu się do własnej przyszłości i do przyszłości rodziny, jakie wyraża się w budzącym społeczną dezaprobatę zużywaniu środków materialnych z zagrożeniem własnego utrzymania i utrzymania osób, w stosunku do których dana osoba ma obowiązek alimentacyjny. Marnotrawca „trwoni” swój majątek i dochody, lekkomyślnie zużywa je „na marne”, zagrażając w ten sposób sobie samemu i swym najbliższymi (16 VIII 1960 — 3 CR 31/60).

Kodeks postępowania cywilnego — Obwieszczenie ministra sprawiedliwości z dnia 25 VIII 1950 r. o ogłoszeniu jednolitego tekstu kodeksu postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 349)

Art. 2. Sądy powszechne nie są właściwe do rozstrzygania sporów o wysokość czynszu za najem lokali użytkowych, albowiem rozstrzyganie tego rodzaju sporów należy do właściwości władz czynszowych, (15 VI 1960 — 3 CO 4/60).

Art. 53. Tym samym sądem w rozumieniu art. 53 k.p.c. jest zarówno ośrodek zamiejscowy sądu wojewódzkiego, jak i sąd wojewódzki. Na skutek tego w razie zgłoszenia wniosku przez stronę o wyłączenie wszystkich sędziów ośrodka zamiejscowego, właściwość Sądu Najwyższego byłaby uzasadniona tylko wtenczas, gdyby ani ośrodek zamiejscowy, ani sąd wojewódzki nie mógł wydać postanowienia dla braku dostatecznej liczby sędziów (4 XI 1960 — 2 CO 25/60).

Art. 137 § 1. Wezwanie w trybie art. 137 § 1 k.p.c. powinno być jasne i nie-dwuznaczne, tak aby u strony, do której jest skierowane, nie powstała żadna wątpliwość co do przedmiotu wezwania i rygorów grożących w razie niezastosowania się do jego treści. Wezwanie dopuszczające dwojaką interpretację nie czyni zadość wymogowi art. 137 § 1 k.p.c. i tym samym nie może skutkować sankcją przewidzianych w art. 137 § 2 k.p.c. albo w art. 374 k.p.c. (4 VII 1960 — 2 CZ 65/60).

Art. 178. Jak to już Sąd Najwyższy wyjaśnił w orzeczeniu z dnia 10 I 1956 r. — IV CO-58/55 (OSN z 1956 r., poz. 106), do oceny zaniedbania w procesie pełnomocnika procesowego lub osoby, którą on się posługuje, należy odpowiednio stosować przepisy kodeksu zobowiązań c odpowiedzialności za nienależyte wykonanie zobowiązania, a więc art. 239 i nast. tego kodeksu. Zgodnie zatem z art. 239 należy przyjąć, że istnieje domniemanie, iż strona albo osoba za nią działająca ponosi winę spóźnionego złożenia pisma procesowego, z tym oczywiście, że domniemanie to może obalić (4 VII 1960 — 1 CZ 74/60).

Art. 200 § 1 pkt 1. W sprawie o odszkodowanie w postaci zapłaty kwoty pieniężnej dokładne określenie żądania polega na wymienieniu żądanej kwoty, która zarazem określa wartość przedmiotu sporu. Niedopuszczalne natomiast jest poprzestanie na wskazaniu w pozwie podstaw obliczenia odszkodowania (5 X 1960 — 4 CZ 98/60).

Art. 363. Postanowienia sądu usprawiedliwiające niestawiennictwo świadka bądź skazujące go na grzywnę czy też — w zależności od inicjatywy świadka — odmawiające zwolnienia go od grzywny, są, jako postanowienia stanowcze, takimi, jakich sąd, który je wydał, nie jest władny z braku szczególnej normy zmienić bądź uchylić (13 VIII 1959 — 4 CZ 96/59).

Art. 401 pkt 2. Okoliczność, że za stronę działał kurator ustanowiony na zasadzie art. 153 k.p.c., nie wyklucza podstawy wznowienia z art. 401 pkt. 2 k.p.c., polegającej na tym, że „strona wskutek naruszenia przepisów prawa pozbawiona była możliwości działania”. Podstawa ta może bowiem zachodzić, jeżeli w konkretnej sytuacji samo ustanowienie kuratora naruszało przepisy prawa (16 VIII 1960 — 3 CZ 65/60).

Art. 403 § 1 pkt 2. Art. 403 § 1 pkt 2 k.p.c. ma na względzie sytuację, gdy czynu karalnego dopuściła się osoba, która brała udział w procesie, np. złożył fałszywe zeznanie świadek, dopuścił się oszukańczego działania zastępca procesowy strony, jej przeciwnik czy też jego zastępca, naruszył swe obowiązki sędziego, przy czym między powyższym działaniem w procesie tych osób a niekorzystną dla strony treścią wyroku zachodzi związek przyczynowy (3 IX 1960 — 4 CZ 95/60).

Art. 446 § 2 i art. 449 k.p.c. Po śmierci domniemanego ojca niedopuszczalne jest rozstrzygnięcie o roszczeniach majątkowych, związanych z żądaniem ustalenia ojcostwa, z udziałem kuratora, a bez uczestnictwa spadkobierców.

Z istoty tych roszczeń majątkowych wynika, gdy chodzi o alimenty na przyszłość, tj. po dacie śmierci pozwanego w sprawie o ustalenie ojcostwa, że obowiązek alimentarny ze względu na swój charakter czysto osobisty nie obciąża masy spadkowej (art. 1 § 2 pr. spadk.) i nie przechodzi na spadkobierców prócz należności, które stały się wymagalne przed śmiercią spadkodawcy (24 IX 1960 — 1 CR 447/60).

Art. 541 i 542 § 2. Wierzyciel, który uzyskał wyrok przeciwko jednemu małżonkowi, nie może uzyskać nadania temu wyrokowi klauzuli egzekucyjnej przeciwko drugiemu małżonkowi tylko na tej podstawie, że chodzi o zobowiązanie, za które drugi małżonek odpowiada bądź to osobiście, bądź majątkiem wspólnym. Musiałby w tym względzie istnieć szczególny przepis dopuszczający nadanie klauzuli (31 V 1960 — i 2 CR 541/60).

Art. 573 i 209 § 2. Swoisty charakter powództwa o umorzenie egzekucji nie może pozostawać bez wpływu na rozkład kosztów procesu w razie cofnięcia takiego powództwa, w przypadku gdy na skutek rezygnacji wierzyciela z prowadzenia egzekucji staje się ono bezprzedmiotowe. W tym przypadku nie może mieć bezwzględnego zastosowania zasada wskazana w art. 209 § 2 k.p.c., przewidziana dla odmiennych sytuacji, gdy to nie od strony pozwanej zależy dalszy tok procesu. W przypadkach cofnięcia powództwa o umorzenie egzekucji, gdy stało się ono bezprzedmiotowe, trudno mówić o „przegranium” lub „wygraniu” przez jedną ze stron sprawy wszczętej przez wniesienie takiego pozwu. Dlatego też w podobnych przypadkach jest właściwe wzajemne zniesienie kosztów procesu (11 IV 1960 — 2 CZ 6/60).

Dekret z 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r., nr 23, poz. 97)

Art. 24 ust. 2. Stosownie do art. 24 ust. 2 dekretu o zaopatrzeniu emerytalnym osoby uprawnione mogą poszukiwać odszkodowania za wypadek przy pracy od zakładu pracy, w razie jeżeli wypadek nastąpił przez naruszenie przepisów o ochronie życia i zdrowia pracowników przez zakład pracy. Odpowiedzialność powyższa zachodzi w każdym przypadku, gdy wypadek nastąpił wskutek naruszenia wspomnianych przepisów w miejscu, do którego pracownik został skierowany do pracy przez swój zakład, gdyż naruszenie przez niego przepisów o bezpieczeństwie pracy może polegać na skierowaniu pracownika do miejsca pracy bez upewnienia się, że wymagania tych przepisów zostały tam zachowane. Obojętne jest więc, czyje niedbalstwo: strony pozwanej, czy też przedsiębiorstwa, do którego pracownik został skierowany, stworzyło niebezpieczne dla życia pracownika warunki pracy (7 VI 1960 — 1 CR 93/60).

Dekret z dnia 18 I 1956 r. o ograniczeniu dopuszczalności rozwiązywania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz o zabezpieczeniu ciągłości pracy (Dz. U. nr 2, poz. 11 wraz ze zmianami)

Art. 2 ust. 1 pkt 1. 1. Wniesienia przeciw pracownikowi aktu oskarżenia nie można utożsamiać z „oczywistością” zarzucanego tym aktem przestępstwa. Nie wyłączona jest bowiem możliwość uniewinnienia oskarżonego. W rozumieniu zaś art. 2 ust. 1 cytowanego wyżej dekretu przestępstwo jest oczywiste, gdy dla każdego rozsądnie oceniającego stan rzeczy bez potrzeby szczegółowych dociekań jest widoczne, że inkryminowane zarzuty stawiane pracownikowi są prawdziwe (np. wskutek ujęcia pracownika na „gorącym uczynku”) i uniemożliwiają zatrudnienie go na zajmowanym stanowisku.

2. W razie gdy pracownik został zwolniony bez wypowiedzenia, na tej podstawie, że popełnienie przestępstwa jest oczywiste, nie ma podstaw do uznania, jakoby zawieszenie postępowania do czasu zakończenia procesu karnego mogło służyć dla oceny oczywistości dokonania przestępstwa. Jeśli bowiem zachodzi potrzeba odczekania na wynik procesu karnego celem zajęcia stanowiska, czy inkryminowane zarzuty są słuszne, to nie można uznać tych zarzutów za oczywiście uzasadnione już w chwili rozwiązania umowy o pracę, czego wymaga art. 2 ust. 1 pkt 1 cytowanego wyżej dekretu (16 III 1960 — 4 CR 1042/59).

Art. 6 i 9. 1. Wypowiedzenie umowy o pracę, jak również rozwiązanie umowy za wzajemnym porozumieniem stron (art. 6 dekretu z 18 I 1956 r.), nie wymaga — w przeciwieństwie do rozwiązania umowy bez wypowiedzenia — zachowania żadnej szczególnej formy, dlatego też strona pozwana może wszelkimi środkami dowodowymi wskazywać, iż powód wypowiedział umowę o pracę.

2. W razie rozwiązania umowy o pracę z pracownikiem bez wypowiedzenia i bez zachowania formy pisemnej z przytoczeniem przyczyny uzasadniającej rozwiązanie umowy, przysługuje pracownikowi w zasadzie roszczenie o dopuszczenie do pracy i o wynagrodzenie za czas gotowości do pracy.

Przy ocenie tego roszczenia sąd powinien mieć na uwadze stosownie do okoliczności przepis art. 3 p.o.p.c. Jeżeli bowiem pracownik, wiedząc o woli pracodawcy rozwiązania stosunku pracy i o przyczynach zwolnienia, nie zgłaszał się do pracy i nie domagał się dopuszczenia do niej, a dopiero po upływie dłuższego czasu zgłosił roszczenie o wynagrodzenie, mimo iż ewentualnie mógł w tym czasie uzyskać zatrudnienie gdzie indziej, mogłyby zająć podstawy do uznania, że roszczenie takie lub jego część nie może korzystać z ochrony prawa (25 V 1960 — 2 CR 253/59).

Ustawa z dnia 15 XI 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. nr 54, poz. 243).

Art. 1. W razie gdy więzień przydzielony do pracy przy budowie, na podstawie umowy zawartej przez Departament Więziennictwa z przedsiębiorstwem budowlanym, uległ w czasie pracy nieszczęśliwemu wypadkowi, odpowiedzialność za doznaną przezeń szkodę ponosi nie skarb państwa, lecz odnośne przedsiębiorstwo, jeżeli nastąpiło naruszenie przez nie przepisów z zakresu bhp (3 VI 1960 — 3 CR 934/59).

Ustawa z dnia 25 II 1958 r. o uregulowaniu stanu prawnego mienia pozostającego pod zarządem państwowym (Dz. U. nr 11, poz. 37)

Art. 11. Momentem decydującym o umorzeniu zobowiązania właściciela przedsiębiorstwa przejętego na własność państwa na mocy ustawy z dnia 25 II 1958 r. jest stan w chwili wejścia w życie cytowanej ustawy, a nie stan w chwili powstania zobowiązania. Zobowiązanie właściciela mające związek z przedsiębiorstwem, choćby przeszło na skarb państwa czy państwową jednostkę organizacyjną po powstaniu zobowiązania, będzie ulegało umorzeniu, jeśli jednostki te będą wierzycielami w chwili wejścia w życie ustawy. Na odwrót wierzytelności skarbu i pań-

stwowych jednostek organizacyjnych, które w drodze cesji czy innej czynności prawnej przeszły — po powstaniu zobowiązania a przed wejściem w życie ustawy z dnia 25 II 1958 r. — na inne podmioty, nie ulegają umorzeniu, albowiem w chwili wejścia w życie ustawy nie są one wierzytelnościami wobec skarbu państwa i państwowych jednostek organizacyjnych (3 VI 1960 — 3 CR 189/59).

Ustawa z dnia 6 VI 1958 r. o ściąganiu należności z tytułu najmu lokali (Dz. U. nr 35, poz. 156).

Art. 1. Przedsiębiorstwa państwowe są „jednostkami państwowymi” w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 6 VI 1958 r. o ściąganiu należności państwa z tytułu najmu lokali (Dz. U. nr 35, poz. 156) (13 IX 1960 — 2 CO 16/60).

Zebrał
Witold Świącicki

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

1. Kodeks karny z 1932 r.

Art. 21 § 2. Instytucja obrony koniecznej nie wymaga jakiegś stopniowej kolejności podejmowanych środków obrony (30 VIII 1960 — IV K 593/59).

Art. 23. Użycie narzędzi, nie nadających się do wywołania zamierzonego skutku, nie zwalnia oskarżonego od odpowiedzialności karnej za usiłowanie nieudolne, o którym mowa w art. 23 § 2 k.k. (21 X 1960 — IV K 640/60).

Art. 31. W przypadku potrzeby wymierzenia nowej kary łącznej więź łącząca przestępstwo w wydanym już wyroku łącznym rozwiązuje się z mocy ustawy i nie ma przeszkód do wydania z zachowaniem przepisów art. 31—35 k.k. nowego wyroku w przedmiocie kary łącznej, z tym oczywiście zastrzeżeniem, by sytuacja oskarżonego w związku z orzeczeniem nowej kary łącznej nie pogorszyła się (15 II 1961 — II K 1286 60).

Art. 50. Możliwość orzeczenia przepadku na podstawie art. 50 k.k. przedmiotów pochodzących z przestępstwa oraz narzędzi nie jest uwarunkowana uprzednim zabezpieczeniem przedmiotów i traktowaniem ich w czasie śledztwa jako dowodów rzeczowych. Dlatego też możliwość orzeczenia przepadku przedmiotu, zajętego na zabezpieczenie roszczeń o naprawienie szkody oraz grożącej grzywny, nie jest wyłączona. O tym, czy dany przedmiot jest dowodem rzeczowym, nie decyduje fakt potraktowania go w tym charakterze przez władze śledcze, ale jego znaczenie w sprawie (5 XI 1960 — II K 640/60).

Art. 61. Stosowanie przepisu art. 61 k.k. jest fakultatywne. Zatem sąd wyrokujący, stwierdzając istnienie prognozy określonej w tym przepisie, powinien nadto rozważyć celowość i słuszność zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia wykonania kary.

Przy przestępstwach zwinionego spowodowania śmierci (art. 230 § 1 k.k.), zwłaszcza jeśli chodzi o wypadki drogowe, które stają się niemal plagą społeczną, stosowanie dobrodziejstwa art. 61 k.k., powinno być wyjątkowe i uzasadniać je mogą jedynie szczególne okoliczności łagodzące winę oskarżonego (17 I 1961 — II K 1162/60).

Art. 69. Co do nieletnich, którzy po ukończeniu lat 15 popełnili z rozeznaniem czyn karalny, w zasadzie orzeka się umieszczenie w zakładzie poprawczym. Dopiero przy istnieniu określonych warunków, wskazujących na niecelowość umieszczenia w zakładzie poprawczym, sąd stosuje środki wychowawcze (19 I 1961 — V K 748/60).

Art. 87. Przedawnienie wyrokowania, o którym mowa w art. 87 k.k., stoi na przeszkodzie wydaniu nie tylko wyroku skazującego, ale również i uniewinniającego. Przedawnienie bowiem czyni proces niedopuszczalnym (art. 3 k.p.k.). Wyjątek stanowi wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego. Jak bowiem wynika z art. 464 § 2 k.p.k., wznowienie postępowania na korzyść oskarżonego jest dopuszczalne bez względu na jego śmierć, wykonanie kary lub przedawnienie (23 I 1961 — III K 574/60).

Art. 132. Lekarz (felczer) Pogotowia Ratunkowego korzysta z prawnej ochrony przewidzianej dla urzędników w rozdz. XXI k.k. (29 IX 1960 — VI KO 45/60).

Art. 143. Złożone przez oskarżonego przed władzą lub urzędem, powołanymi do ścigania przestępstw, świadomie fałszywe oskarżenie innej osoby o popełnienie zarzuconego mu lub innego przestępstwa albo o współudział w nim, stanowi przekroczenie prawa do obrony i jest występkiem z art. 143 k.k. (CI 18 II 1961 — VI KO 29/59).

Art. 148 § 2. Przepis art. 148 § 2 k.k. ma zastosowanie nie tylko w stosunku do sprawcy, który bezpośrednio sam zaciera ślady dokonanego przez siebie czynu, ale i do tego, który tego rodzaju przestępstwa dopuszcza się w postaci zjawiskowej (14 IX 1960 — IV K 493/60).

Art. 225 § 2. Stan silnego wzruszenia nie może być utożsamiony z takim stanem zakłócenia czynności psychicznych, w których sprawca nie może rozpoznać znaczenia czynu lub pokierować swym postępowaniem. Pojęcie niepoczytalności, ewentualnie poczytalności zmniejszonej, a stan silnego wzruszenia nie są w zasadzie porównywalne i są jakościowo różne mimo pewnych wspólnych elementów składowych.

Istotą silnego wzruszenia, o którym mowa w art. 225 § 2 k.k., jest taki stan psychiczny sprawcy, w którym procesy emocjonalne zyskują przewagę nad intelektem, stąd sprawca działa pod wpływem dominujących emocji przy wyraźnym ograniczeniu kontrolującej działalności rozumu. Silne wzruszenie może być wywołane czynnikami natury fizjologicznej, jak i patologicznej (6 XII 1960 — I K 299/59).

Art. 230 § 2. Dla bytu przestępstwa z art. 230 § 2 k.k. wymagana jest tzw. wina kombinowana. Sprawca bowiem sam skutek śmiertelny obejmuje tylko winą nieumyślną, zaś zadane pokrzywdzonemu uszkodzenia ciała lub rozstrój zdrowia, będące w związku przyczynowym z wynikiem śmiertelnym — winą umyślną (21 II 1961 — III K 36/61).

Art. 241. Odpowiedzialności z art. 241 k.k. ulegają ci sprawcy, którzy biorą udział w bójce lub w pobiciu człowieka, używając przy tym niebezpiecznych narzędzi, niezależnie od tego, czy w wyniku tego działania doznał ktoś obrażeń ciała, czy też nie (20 II 1961 — III K 1216/61).

Art. 247. Odmowa udzielenia własnej krwi dla przetoczenia jej innemu człowiekowi, znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia, może stanowić występki przewidziany w art. 247 k.k. (19 I 1961 — VI KO 43/60).

Art. 287. Przedmiotem ochrony prawnej w art. 287 k.k. jest prawda w urzędowaniu co do okoliczności mającej znaczenie prawne, a zamiar wprowadzenia w błąd nie jest konieczny (29 XII 1960 — III K 806/59).

II. Kodeks postępowania karnego

Art. 34. Sędzia, który w toku prowadzenia sprawy, toczącej się z oskarżenia prywatnego, otrzymał do akt sprawy pismo oskarżonego zniesławiające osobę trzecią, jest wyłączony z mocy art. 34 § 1 lit. d k.p.k. od sądenia sprawy o to zniesławienie, jeżeli poczynił własne spostrzeżenia co do okoliczności złożenia tego pisma (8 XII 1960 — VI KO 81/60).

Art. 34. Pod określeniem „prowadzenie sprawy” należy rozumieć nie tylko prowadzenie rozprawy głównej, lecz również wszelkie postanowienia i zarządzenia związane z tokiem sprawy w danej instancji. Nie tylko udział w orzekaniu sędziego wyłączonego w myśl art. 34 k.p.k. pociąga za sobą nieważność orzeczenia z mocy samego prawa, lecz również inne czynności, nie będące „orzeczeniem” sędziego wyłączonego, są także nieważne z mocy samego prawa, jako sprzeczne z zasadą, że sędziemu takiemu nie wolno brać udziału w prowadzeniu sprawy (20 I 1961 — IV K Z 19/61).

Art. 65. Wniesienie zryczałtowanej równowartości kosztów postępowania karnego w powiązaniu z poprzednim wniesieniem przez oskarżyciela prywatnego doniesienia do prokuratury zastępuje akt oskarżenia w rozumieniu art. 65 § 3 zdanie drugie k.p.k. (13 IV 1961 — VI KO 18/61).

Art. 111. Biegłych wzywa się w miarę potrzeby. Skoro w danym przypadku sąd zrezygnował z wezwania biegłego na rozprawę, poprzestając na odczytaniu jego opinii na piśmie i skoro w związku z tym strony żadnych wniosków nie zgłosiły, godząc się tym samym na rozpoznanie sprawy bez udziału biegłego, sąd postępując w ten właśnie sposób, nie obraził żadnego z przepisów prawa procesowego (26 II 1960 — IV K 1105/59).

Art. 111. Ocena kwestii szybkości wydalania z krwi alkoholu wymaga wielu wiadomości fachowych i znajomości medycznej stanu i reakcji organizmu oskarżonego na alkohol. Wszelkie rozważania teoretyczne na ten temat, choćby zgodne z ogólnymi zaczerpniętymi z autorytatywnego nawet opracowania teoretycznego wymagają pomocy biegłego lekarza, który by te zasady teoretyczne skonfrontował z indywidualnymi cechami oskarżonego. Ocena ilości spożytego alkoholu opierać się powinna na ustaleniach masy ciała badanego i jego indywidualnej tolerancji na alkohol, zaś ocena przebiegu wydalania alkoholu z organizmu badanego też zależna jest od ustalenia indywidualnych cech przemiany materii badanego (16 I 1961 — IV K 120/59).

Art. 191. Zawiadomienie o terminie rozprawy rewizyjnej z zastosowaniem art. 191 k.p.k. może nastąpić w stosunku do oskarżonego uniewinnionego, jeśli uprzednio doręczono mu, zgodnie z przepisami art. 369 k.p.k., zawiadomienie o przyjęciu rewizji oskarżyciela (23 II 1961 — VI KO 83/60).

Art. 249. Przepisy art. 249 i 251 § 1 k.p.k. nie uprawniają sądu do zwrócenia akt prokuraturze w celu dołączenia danych o karalności oskarżonego (13 X 1960 — VI KO 49/60).

Art. 299. Przepis art. 299 § 5 i 6 k.p.k. zezwala za zgodą stron na zaliczenie w poczet dowodów ujawnionych na rozprawie, bez odczytania, wszelkich protokołów przesłuchania świadków i oskarżonych. Przepis ten jednak, jako wyjątkowy,

nie może być interpretowany w ten sposób, że za zgodą stron wolno jest sądowi, przekreślając zasadę ustności i bezpośredniości, oprzeć wyrok jedynie i wyłącznie na materiałach zawartych w aktach śledztwa, bez przesłuchania świadków i bez przeprowadzenia w sposób właściwy dowodów bezpośrednio przed sądem (6 X 1960 — V K 618/60).

Art. 308. Skoro czas przerwy trwał ponad 21 dni i sąd w ostatnim terminie nie przeprowadził rozprawy od początku, tym samym naruszony został zasadniczy warunek procesu o zachowaniu ciągłości i bezpośredniości postępowania (29 I 1960 — IV K 1078/59).

Art. 324. Przepis art. 324 § 2 k.p.k. przewiduje jedną z gwarancji procesowych w zakresie praw oskarżonego do obrony. Uchybienie więc przez sąd obowiązkowi wynikającemu z tego przepisu, jako uszczuplające prawo oskarżonego do obrony (w zakresie surowszej kwalifikacji prawnej czynu), powodować musi uchylenie wyroku, gdyż należy je traktować jako uchybienie procesowe mogące mieć wpływ na treść wyroku (14 XII 1960 — I K 595/60).

Art. 339. Blankietowe, nie wypełnione żadną treścią powołanie się na warunki rodzinne oskarżonego i jego warunki zdrowotne, bez wskazania na czym one polegają i na podstawie jakich dowodów sąd je ustalił, stanowi uchybienie przepisowi art. 339 § 2 k.p.k. (3 II 1961 — IV K 939/60).

Art. 373. Dla rozpoznania w granicach k.p.k. skargi rewizyjnej oskarżonego od wyroku sądu powiatowego wystarczy, ażeby w treści pisma zapowiadającego rewizję zawarta była wola oskarżonego zaskarżenia wyroku do wyższej instancji, natomiast nie ma w takim przypadku warunku z § 1 art. 373 k.p.k., tj. podania na czym polega obraza lub uchybienie wyroku, o którego uchylenie lub zmianę chodzi (5 V 1960 — V K 213/59).

Art. 378. Wydanie wyroku w składzie, w którym brał udział ławnik nie biorący udziału w całej rozprawie, powoduje zgodnie z art. 383 pkt 4 w związku z art. 378 § 1 lit. b k.p.k., uchylenie wyroku (7 VI 1960 — II K 350/60).

Art. 478 §3. Umorzenie postępowania karnego z przyczyn wymienionych w art. 478 § 3 k.p.k. może nastąpić również na rozprawie sądowej. Umorzenie postępowania wyklucza możliwość jednoczesnego orzeczenia o winie oskarżonego (7 sędziów 9 II 1961 — VI KO 69/60).

III. Ustawy związkowe i dodatkowe

Mały kodeks karny

Art. 4. Wejście w posiadanie granatu na skutek znalezienia go w lesie i posiadanie go w następstwie tego faktu choćby nawet przez krótki okres czasu, uznać należy za przechowywanie w rozumieniu art. 4 m.k.k. (29 III 1960 — IV K 902/58).

Art. 29. Dla bytu przestępstwa z art. 29 m.k.k. konieczna jest „publiczność” działania i to zarówno pod względem przedmiotowym, jak i podmiotowym.

W świetle ustalonego już orzecnictwa Sądu Najwyższego działanie jest pod względem przedmiotowym publiczne, jeżeli z uwagi na miejsce, sposób lub inne okoliczności działania mogło ono dojść do wiadomości liczbowo nieokreślonej ilości osób. Pod względem podmiotowym znamię „publiczności” nabywa działanie wówczas, gdy sprawca ma świadomość, że dojdzie ono lub może dojść do wiadomości nie dającej się z góry oznaczyć ilości osób, a sprawca chce tego albo możliwości tę przewiduje i na nią się godzi (10 II 1961 — II K 1203/60).

Art. 38. Dla bytu przestępstwa z art. 38 m.k.k. wystarcza wyraźne czy też domniemane powołanie się na swoje wpływy na urzędnika i w związku z tym przyjęcie dla siebie albo dla innej osoby korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy za podjęcie się pośrednictwa w załatwieniu sprawy urzędowej przy pomocy tegoż urzędnika. Nie jest natomiast wymagane, by sprawca miał rzeczywisty wpływ na urzędnika, by starał się dopełnić obietnicy i by miał zamiar to uczynić, tj. czy rzeczywiście pośredniczył w załatwieniu sprawy urzędowej, a nawet czy miał zamiar takiego pośredniczenia. Jeżeli zaś sprawca nie miał zamiaru pośredniczenia, a stworzył jedynie pozory, wzbudzające przekonanie, że ma wpływ na urzędnika i przyjął za podjęcie się pośrednictwa korzyść majątkową lub jej obietnicę, to wówczas dopuścił się czynu z art. 264 k.k. w zbiegu z art. 38 m.k.k. (art. 36 k.k.). (24 XI 1960 — III K 840/59).

Ustawa z 18 VI 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228).

Art. 1. Usiłowanie zagarnięcia mienia społecznego jest karalne i może być objęte jednym czynem ciągłym łącznie z zagarnięciem dokonany (10 V 1960 — I K 453/59).

Art. 1. Bezprawne użytkowanie mienia społecznego nie stanowi jego zagarnięcia, jeżeli nie łączy się z objętym zamiarem sprawcy uszczupleniem tego mienia (zużycie służących do eksploatacji materiałów, lub trwałe uszczerbek samego mienia) i przysporzeniem przez sprawcę sobie lub komu innemu korzyści majątkowych. (7 sędziów 22 XII 1960 — V KO 27/60).

Ustawa z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434).

Art. 15. O zastosowaniu wobec nałogowego alkoholika przymusowego leczenia w zakładzie lecznictwa zamkniętego orzeka sąd powiatowy w postępowaniu niespornym w trybie określonym w art. 15 ustawy z 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu. Brak natomiast podstaw do wydania podobnego orzeczenia w postępowaniu karnym (11 II 1961 — V K 53/61).

Art. 28. Do skazania na podstawie art. 28 § 1 ustawy z 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu niezbędne jest ustalenie, że sprawca znajdujący się w stanie nietrzeźwości wprowadził w ruch pojazd mechaniczny, którym wówczas zamierzał kierować.

Samo zajęcie przez nietrzeźwego kierowcę miejsca za kierownicą i uruchomienie motoru z zamiarem prowadzenia pojazdu rozważać należy w płaszczyźnie usiłowania (8 XII 1960 — VI KO 64/60).

Art. 31. Stosownie do brzmienia art. 31 § 1 ustawy z 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu w razie skazania za przestępstwo pozostające w związku z naruszeniem w stanie nietrzeźwości obowiązków prowadzącego pojazd mechaniczny — sąd obowiązany jest orzec utratę prawa prowadzenia pojazdów mechanicznych na czas od 6 miesięcy do 10 lat.

Okoliczność, że w pewnych przypadkach władze administracyjne i to niezależnie od treści wyroku skazującego, wydanego przez sąd powszechny, mogą cofnąć na stałe pozwolenie na prowadzenie pojazdów mechanicznych (patrz instrukcję ministra transportu drogowego i lotniczego w sprawie zasad i trybu cofania pozwoleń na prowadzenie pojazdów mechanicznych z dnia 19 XII 1955 r., M. P. z 1956 r., nr 1, poz. 10) nie może zwolnić sądu przy istnieniu warunków wskazanych w przepisie art. 31 § 1 cytowanej ustawy od obowiązku orzeczenia utraty prawa prowadzenia pojazdów mechanicznych, skoro orzeczenie tej kary,

jak stanowi wyżej wskazany przepis ustawy, jest obowiązkowe i nie zależy od uznania sądu wyrokującego (10 II 1961 — III K 1258/60).

Art. 31. W przypadkach skazania na podstawie art. 28 § 1 ustawy z 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu ma zastosowanie przepis art. 31 § 1 tej ustawy (7 sędziów 23 III 1961 — VI KO 77/60).

Ustawa z dnia 2 XII 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz. U. nr 54, poz. 308)

Art. 1. Odstąpienie oskarżyciela prywatnego od oskarżenia przed rozpoczęciem postępowania pojednawczego, o którym mowa w art. 1 ustawy z dnia 2 XII 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego, daje prezesowi sądu podstawę do zarządzenia z urzędu zwrotu oskarżycielowi prywatnemu połowy wniesionej przez niego zryczałtowanej równowartości kosztów postępowania karnego tylko wówczas, gdy odstąpienie to nastąpiło z powodu pojednania się stron (13 IV 1961 — VI KO 19/61).

Zebrał

Stefan Kalinowski